

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PIGTRAAD

UDGIVET AF

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

AUSCHWITZ

✱

BERGEN BELSEN

✱

BUCHENWALD

✱

DACHAU

✱

HUSUM

✱

NEUENGAMME

✱

PORTA

✱

RAVENSBRÜCK

✱

SACHSENHAUSEN

✱

STUTTHOF

✱

FRØSLEV

✱

HORSERØD

✱

SHELLHUSET

✱

VESTRE FÆNGSEL

Forsiden :

En delegation af danske modstandsfolk har hjembragt aske fra Auschwitz-lejren, hvor 4 millioner omkom. Her ses et af delegationens danske medlemmer fylde aske i den danske urne. - Men hvor skal urnen anbringes? Læs artiklen side 139.

GARINO $\frac{1}{5}$

HERNING

J. B. S.

UNDERTØJ

Herning

Niels Sørensen

Skjortefabrik

Herning

CHR. DAMGAARD

Konfektionsfabrik

Silkeborgvej 29 Herning
Tlf. 943 - 946

Chr. Meldgaard Jensen

TRIKOTAGEFABRIK

HERNING

**Mads Eg Damgaards
Fabrikker**

Herning

Silkeborg Avis

Silkeborg Bogtrykkeri

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K. (kontortid 9—12,30).

Telf.: Om dagen C. 9198, om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 780

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet på aktiv indsats i frihedskampen i besættelsens tiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bosiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlem.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2 nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

BESTYRELSE

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, sagfører Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Oberstløjtnant Fl. B. Larsen, Søgård, Sønderjylland.
Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.
Sekretær og leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund.
Kaptajn Aage Eifer, Phistersvej 2 B, Charlottenlund, Helrup 2372.

Den øvrige bestyrelse:

Damtoft, Aage E., præst, Vesterbro 76, Ålborg.
Darling, Sv., tobakshandler, Hillerød.
Fog, Mogens, professor, dr. med., Søllingsvej 17, Charlottenlund.
Fosmark, Johs., overlærer. Redaktør af Pigtraad. Slagelsegade 9, 2., Kbh. Ø.
Øbro 8537.
Hansen, Viggo, fabrikant, Spigerborggade 2, Varde.
Holt, Paul, seminarieførstander, Århus.
Jespersen, Otto, landsretssagfører, Søndergade 72, Århus.
Johansen, P. A., arkitekt, Bernstorffslunds allé 80, Charlottenlund.
Kjeldsen, K., oberstløjtnant, Odense.
Kæraa, Leo, tandteknikermester, Banegårdspladsen, Århus.
Leth, O., bibliotekar, Johnstrupsvej 8, Sorø.
Loft, Johs., gas- og vandmester, de Mezasvej 18, Århus.
Madsen, N. J., pastor, Kolding.
Mahler, P. E., førstelærer, Nr. Søby Skole, Nr. Søby, Fyn.
Malling-Jacobsen, A., ritmester, Kollund, Sønderjylland.
Møller, Poul, fabrikant, Skive.
Næsted, Børge, læge, Sadolinsgade 9 st. th., Odense.
Olesen, Otto W., boghandler, Randers.
Olesen, O., kontorchef, Kastanie allé 7, Herning.
Rambusch, H., landsretssagfører, Kongensgade 49, Esbjerg.
Riis, Poul, pastor, Rosenvængets Sideallé 5, København Ø. Tria 3101.
Politifuldmægtig H. Schlanbusch, Stønnekjær, Vinding, Vejle.
Thestrup, K. (M. F.), dommer, Viborg.
Thorsøe, Holger, købmand, Sønderborg.

Kammeraternes hjælpefond inde i en opgangstid.

Udbetalt næsten 200.000 kr. i hjælp.

Bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpefond holdt efterårsmøde den 18. oktober i Admiral Gjeddens Gård.

Der var kommet repræsentanter bl. a. fra Nordjylland, Vestjylland og Fyn.

Formanden, konsul Kaj V. Dahl, Horsens, bød velkommen og aflagde beretning. Indledende undskyldte han, at mødet ikke, som lovet, blev afholdt i Odense denne gang, men flere medlemmer fra København havde ikke kunnet afse tid til at rejse udenbys. Formanden håbede, at man kunne samles i Odense til forårsmødet.

Formanden udtalte endvidere: Der skulle ikke længere være nogen grund til at møde med et omfattende regnskab to gange om året. Det måtte være tilstrækkeligt med eet regnskab samt ved det andet bestyrelsesmøde en regnskabsmæssig oversigt.

Vi kan glæde os over, at vort blad stadig bliver bedre og bedre. Medlems-tallet er stadig ret anseeligt. Det kan siges, at det er et ret lille beløb, den enkelte yder, men sammenlagt bliver det dog en pæn årlig sum til støtte for nødlidende kammerater, hvoraf der stadig findes en del. Det er os endvidere magtpåliggende at gennemføre arbejdet med at uddele studielegater endnu i nogle år.

Kontingenterne har i det forløbne år indbragt 10.732 kr., mærkatsalget har indbragt 264 kr. Mærkatsalget bør kunne sættes betydeligt i vejret, og der er derfor grund til at minde kammeraterne og venner af vor sag om, at vi nu snart har julens højtid med de mange breve

og hilsner, der går fra hjem til hjem. Intet af disse breve bør afsendes, uden at et eller flere af vore mærkater pryder dem. Hjælpen, der er udbetalt det sidste år, andrager 3475 kr. I legater til studiemål er udbetalt 2600 kr. I fondens hele levetid har vi haft en kontingentindtægt på 134.650 kr. Mærkaterne har indbragt ialt 7350 kr., hvortil kommer 2800 kr. fra Bernadottemærkatet. Til Bernadottæværelser er udgået 17.800 kr., men da der af fonden til Bernadottæværelserne er anvendt 25.000 kr., betyder det, at fonden som sådan har ydet 7200 kr. alene til dette formål.

Til det nye 4. maj-kollegium i Odense har vi givet tilsagn om et værelse, betalt med 5000 kr. Jeg har netop nu fået brev fra Odense-kollegiets formand, lrs. Krogsgaard, der takker for vort tilsagn. Man ønsker, at jeg skal være til stede ved navngivelsen af værelset, og det ville da være ønskeligt, om vore bestyrelsesmedlemmer på Fyn også ville komme til stede.

Der er bevilget, men endnu ikke udbetalt 2750 kr. i studielegater. Til julehjælp er i 1951 anvendt 1456,90 kr.

Gennem årene har vi ialt i hjælp, lån og legater udbetalt 129.961,73 kr. Til Bernadottæværelser er ialt anvendt 30.000 kr. Til feriehjemmet på Kegnæs er brugt 7.353,36 kr., hvortil kommer købesummen. Når dertil kommer julehjælpen, nærmer vi os de 200.000 kr.

Til dato har vi behandlet 424 hjælpesager, hvoraf 276 er bevilget hjælp, 126 er afvist og 22 er henvist til Frihedsfonden. Af 38 behandlede ansøgninger om

studielegater er 21 bevilget.

Vort blad Pigtråd er inde i en opgangstid. Dette er naturligvis en særlig tilfredsstillelse for redaktør og forretningsfører, men iøvrigt for os alle. Vi skylder både Fosmark og Kornbeck en oprigtig tak for deres arbejde. Det var de to, der oprindelig lagde grundstenen til Kammeraternes Hjælpefond.

Til feriehjemmet på Kegnæs har vi anvendt en del penge, men ikke for mange, og hjemmet er til stor glæde for de kammerater, der sammen med deres familie her har hentet sundhed og styrke til hverdagens gerning.

Jeg takker bestyrelsen for det år, der er gået, for støtte og godt samarbejde, jeg takker forretningsudvalget, Kegnæs-udvalget og redaktøren og udtaler håbet om, at vi endnu i nogle år kan fortsætte det arbejde, som jeg tør sige er vel påbegyndt.

Da Kornbeck har hænderne fulde af arbejde som leder af kontoret og som forretningsfører for Pigtråd, har han anmodet om at få afløsning for sit arbejde som sekretær.

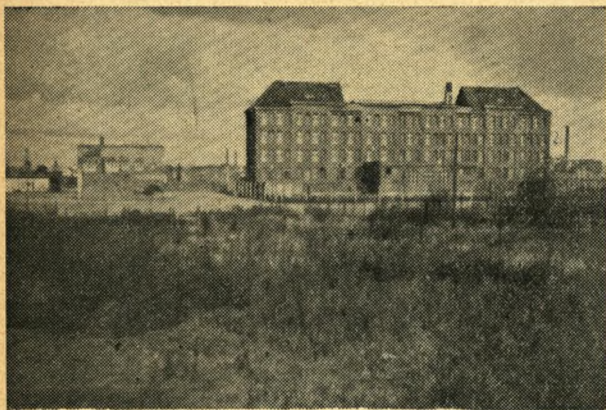
Allan C. Christensen er rejst til det fjerne Østen. Han er som følge deraf udtrådt af bestyrelsen. Jeg benytter lejligheden til at takke ham for hans arbejde for fonden, som han altid har fulgt med levende interesse. Jeg udtaler håbet om, at hans ophold i det fremmede vil blive til glæde for ham.

H. Kornbeck aflagde beretning om arbejdet på kontoret, særlig med agitationsarbejdet for bladet, og Johs. Fosmark redegjorde for problemer angående bladets redaktion i det forløbne halvår.

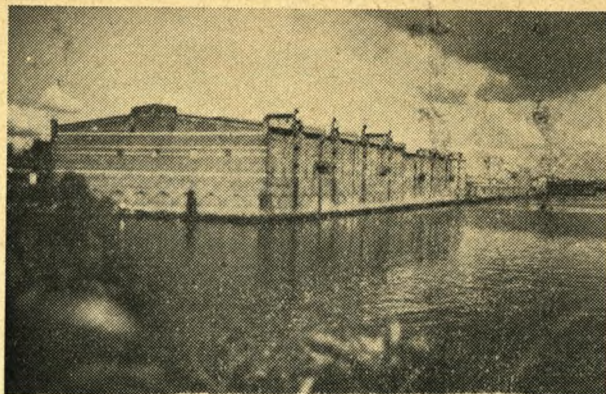
Til Kegnæs-udvalget indvalgte kaptajn Kjeldsen, Odense. Som sekretær valgtes kaptajn Aage Eifer.

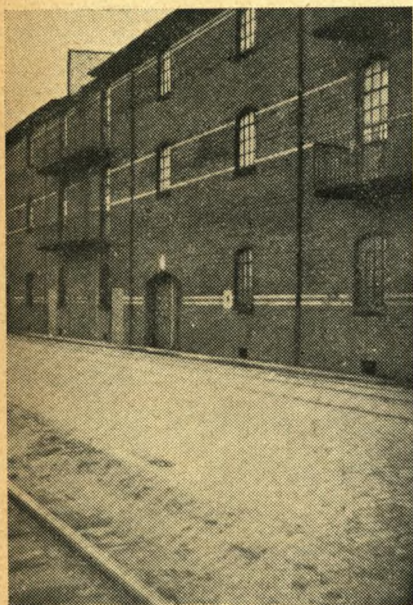
GENSYN MED BULLENHUSERDAMM

Skolen i Bullenhuserdamm, hvor lejren var indrettet. I forgrunden ses pladsen, hvor de danske fanger begyndte oprødningsarbejdet. Pladsen er nu planeret af tyskerne.

Pakhuset på Dessauer Ufer.

Pakhuset på Dessauer Ufer, hvor de danske fanger havde til huse. Pigtrådsafspærringen er nu fjernet.

Trafik assistent H. J. Valbjørn, Nyborg, tidligere Neuengamme-fange nr. 69210, har været på besøg i Hamborg. Han har naturligvis opsøgt »de kære gamle steder« og oplyser, at skolen på Bullerhuserdamm nu er taget i brug til sit oprindelige formål, men betonpælene står der stadig.

Et stort areal omkring skolen er nu planeret, men ellers ses der i omegnen

Valbjørn talte under besøget bl. a. med en ældre tysk bryggeriarbejder, der har arbejdet på Bill-brauerei i mange år — også under krigen. Han var tydelig bevæget over at se en af »Häftlingene« igen. Han havde hver dag set de

mange danskere gå og rode i ruinerne.

Han havde nu bygget sig et pænt lille hus med en have foran lige ved skolen og bryggeriet. Han havde anvendt nogle af de mursten, som de danske fanger majsommeligt havde sorteret og rensat.

Berlin i byens velmagtstid — og i dag

Af bibliotekar Hans Rütting (tidligere Plötzensee).

II

kun ruiner og atter ruiner. Mange af dem er dog beboede.

Men hvor er det hårdt for en forelsket at blive revet bort fra den, han holder af: en dag under besættelsen blev jeg hentet og ført til Gestapos hovedkvarter og fængslet Plötzensee. Fra mit vindue kunne jeg i tre lange år skue hen over Berlins tage, skorstene og tårne. Næsten hver nat var der den skønneste illumination over byen af de engelske flyveres lyssignaler, der hang som grønne og røde klaser af ribs og makabert julepynt — over den dødsdømte by. Indelåset på fjerde sal, medens bomberne raslede ned, så jeg min hjemstavn gå op i luer. Der stirrede jeg fra mit tilgitrede vindue ned til svovlgule ildsvåder og violette lyn, der gjorde det af med den stenede, grå by. Jeg har aldrig kunnet lide den, jeg syntes den var styg og alt for stor. Nu segnede den i grus

og aske — tilsidst var der kun fantastiske silhuetter af nedbrændte huse tilbage — og det gjorde ondt i hjertet, skønt det var en fryd for fornuften, der ønskede byens undergang for at få en ende på det hele.

Kosakkerne var i Berlin.

Der var en forårsaften, da tusinde hestehove trommede hen over byens brolægning — tusinde og atter tusinde, et spøgelsestogt, der aldrig ville holde op. »Russerne,« hviskede min moder, der stirrede ud af vinduet; hun græd. »Sikken en fremtid for os alle,« mumlede en gammel mand. Vi sad i et fremmed værelse et eller andet sted i den store by — og der kom de ridende på deres små vævre dyr, der altid løb i hurtigt trav, vilde og balstyrige, som var de lige fanget på stepperne i Ukraine eller langs Kinas grænse. Og vognene humpede

bagefter, Panjevogne, som vi kaldte dem, lasset med soldater, der havde pelshuer på. Kosakkerne var i Berlin.

Ja, det var rart at komme tilbage til Danmark, at lytte til rådhusklokkernes uforandrede rytme — i det hele taget at føle jord under fødderne igen. Det var rart. Jeg kunne aldrig forstå de mange, der spurgte, om jeg ikke ville vende tilbage til Berlin. Men det var også folk, der ikke kendte andet end trykke og hjemlige omgivelser, og dem vil enhver ty hen til med glæde.

Men en dag lå der et brev på mit bord fra Berlin. De amerikanske myndigheder inviterede mig til at holde et foredrag om Danmark, og det skulle holdes i »Amerika Hus«, besættelsesmagtens opdragelsesinstitut, som ligger i Berlin, ikke langt fra min barndoms gade. Det var det første, jeg tænkte på, da jeg læste indbydelsen, og denne sentimentale indskydelse fik mig til at rejse.

Denne gang fløj jeg med en amerikansk militærmaskine — det var underligt, højt over skyerne, at sende tankerne til det sidste besøg i byen. — Det var i 1942. To gestapofolk havde hentet mig fra Fyn. Vi kørte i en overfyldt, kupé sammen med mange tilfældige rejsende fra Warnemünde mod syd. De anede ikke, hvem vi var, og henvendte også ordet til mig. Om jeg ikke mente, at krigen snart var forbi, og at Hitler ville sejre over »hele molovitten«. Det var prekære spørgsmål i Gestapos påhør, og en af betjentene spurgte mig: »Hvor har vi set hinanden før?« Jeg havde virkelig set den fyr et eller andet sted i verden for år siden. Og vi snakkede om det, medens vi på den mørkelagte Stettiner banegård ventede på SD-bilen fra Prinz Albrechtstrasse. En af de rejsende, der havde gennemskuet komedien, gav mig hånden til afsked med disse ord: »Jeg ønsker Dem alt godt — at De slipper godt fra det.« Han haltede af sted, en god engel i fandens skikkelse. — Vi fløj hen over mahognibrune marker, Altmarks fede jord, som er gennemvævet med et filigran af vandløb. Der var Elbfloden med skibenes dampfaner og de store skove, vi som drenge havde gennemtravet på kryds og tværs. Landet lignede et skab med arret panelværk, hegn og markskel dannede langstrakte rhomber. Havelfloden kroger sig, og søerne glinser spejlblanke. Vi stiler lige

mod et kæmpemæssigt virvar af skorstene og huse; gaderne åbner sig, dybe og lige som vældige støbeforme. Der ligger en lerfarvet dunst over byen — en hjemlig os, der lugter af fabrik og baggård og et lille stænk af kolonihave. De stråleformede boulevarder ligner en pighudet søstjernes skelet. Som skudt ud af en kanon hviner de forbi os — og vi står på »Tempelhofer Feld«.

Snart står jeg alene, med en lysbilledkasse, der er overklistrét med forsigtighedsmærkater, i hånden. Når man ikke hentes i bil, er det en lang vej at gå, før man kommer udenfor militærområdet på flyvepladsen. Sådan gik det til, at de første ord, jeg hørte i Berlin, var amerikanske. En M.P. spurgte mig, hvad det var for en kasse, jeg havde med, om det var en bombe, og om hvem jeg var. Med denne lille tatoverede trækasse som eneste rejsegods betrådte jeg omsider atter engang — og hvilken mærkelig gang — den hjemlige asfalt.

Berlin har fået et nyt »strøg«.

Berlin har fået et nyt strøg — Promenaden — der forbinder de tidligere forstæder, Steglitz og Schöneberg. »Det var i Schöneberg i måned maj« hedder en udødelig døgnmelodi. Over den hyggelige bypark — den kunne godt ligge i Hellerup — knejser rådhuset. Hvem havde nogensinde drømt om, at denne provinsielle idyl skulle blive Berlins, Vest-Berlins, centrum? Der ligger endnu et stænk af noblesse, af gammeldags borgerlighed over denne del af byen.

Det var søndag, og folk soled sig på gaden. En dis af varm luft stod mellem okkergule huse — det var ikke Danmarks karske saltvind. De første indtryk og det, at jeg endelig en gang uden frygt kunne slentre igennem denne by, gav mig en ejendommelig fornemmelse.

I ny og næ satte jeg kassen fra mig — den vakte ikke ringe opsigt — og lyttede til folks samtaler. Man stadfæster altid påny, at der findes vaner, der synes uudslettelige; deres stadige gentagelse giver selv det mest flygtige et stænk af tryghed. Dertil hører dialekten, der tales i en by, mændenes forkærlighed for ølstuer og det lille trip med hunden, der skal ud og luftes. Alt dette syntes uforandret, og hvem røres ikke dybt af tidens pietet, når den lunefuldt for en gangs skyld bevarer i stedet for at nedbryde? Jeg behøvede ikke lang tid til at opdage — rap og villig, sentimental og kritisk — Berlinereren er den samme, som han alle tider har været. Men begivenhederne har slidt hårdt på hans reserver.

Der er mange huller i jerntæppet

Min værtinde viste mig med vemod og stolthed resterne af sit møblement, hun havde reddet igennem bombardementer og russere: nogle kluntede renaissanceskabe, tykbenede stole og et klodset bord. Ingen dansker ville føle sig hyggelig tilpas i denne mørkladne pragt. Sikken en udsigt fra hendes balkon: et skævt kirketårn luder mod den citrongule højbane, der hvert andet mi-

Hitlers sønderskudte bunker i Berlin.

W. Sivertsen

BLIKKENSLAGER
AUT. GAS og VANDMESTER
Rungstedvej 6
Telf. Rungsted 460

Frugthandler
C. A. Christensen
Hørsholmvej 59
Rungsted Kyst

Bagermester
PER TOFTE
Hørsholmvej 4
RUNGSTED KYST

G. W. B.

Nicolai A. Olsen
v/ LEIF OLSEN
Murermester
Tlf. 128 Hørsholm Tlf. 128

Hakon Olsen

Automekaniker
RUNGSTED KYST
Telf. 252.

Tobakshandler
Leo Olsen
Kongevejen 37
Hørsholm.

Chr. Toft

Kolonial, Konserver, Vin og Cigarer

Telf. Hørsholm 1 og 4.

JØRGEN PETERSEN

Isenkram — Bygningsartikler — Brændsel

HØRSHOLM - TELF. 315

krigen endnu en gang. Ak, hvor stor er vanens magt! Da jeg nærmede mig, begyndte hjertet at banke. Mon lærerne også havde overvintret, eller bare deres ånd fra kejsertiden som en af de uudslættelige vaner? Jeg blev overrasket, der var unge lærere og en jødisk rektor, og de var kammerater med deres elever. Jeg stod lidt fortabt i vor gamle tegnesal, de samme bænke var der endnu med kedsomhedens runer ristet i træet af hvem ved hvor mange elevgenerationer. Men de unge af i dag havde ikke tid til at kede sig, de var alle uhyre praktisk interesserede, de var nøgterne, de var ovenud saglige; de ville hellere kende en modelflyvemaskine end et mar- drigal.

Jeg kom til gaden, hvor vi havde boet — barndommens gade, som jeg i drømme havde vandret i mange gange. Hus for hus står den indprentet i mindet. Jeg gik lidt rundt og rodede, og da en gammel kone kom forbi, spurgte hun mig, hvad jeg ledte efter. »Skræderen fra New Zealand?« »Jo,« hun kunne godt huske hans forretning, og hun pegede mod to søjler, der bar et stykke arkitrav. De stod der lig en romersk ruin. Jeg var gået der forbi adskillige gange uden anden følelse end at under mig over denne klassiske levning, jeg aldrig mente at have set før, og dog var det rammen omkring døren til mit barn-

Fa. Johannes Fog

Trælasthandel
Lyngby Hovedgade 45 B
Tlf. Lyngby 1001

CENTRUM
FRUGT — GRØNT

H. Nielsen
Hovedgaden 37
Hørsholm

Alex I. Hansen & Søn

Murmestre - Entreprenører

Gøgevang 5
Hørsholm - Tlf. 45

Ved „Brandenburger-Tor“ begynder Østsektoren. Her står: Pas på! De forlader efter 40 m Vestberlin. — På grund af den senere tids oprivende begivenheder omgås man med den tanke at opsætte skiltet: Pas på! Menneskerovere!

domshjem. Nu var det så nemt at skride igennem den — uden dør og gang og den halvmørke baggård; men haven, hvor var den smukke have henne? Hvor var æbletræerne og kastanierne? Der var kun murstensbrokker og sten og atter sten. Men med eet fandt jeg et fint ornamenteret stykke stakit, det ragede frem skævt og rustent af en dynges skår og murbrokker. Da jeg så det, stod pludselig min tabte barndom foran mig. Hvor tit havde jeg ikke stirret mig blind på dette krusedullede jernværk i vor hemmelighedsfulde baghave. Der mindedes jeg legekammeraterne; de var naturligvis spredte eller døde allesammen.

Lige over for dyngen, jeg stod på, kunne jeg skimte buen over en kælderhals. I det hele taget buer, trapper og hvælvinger har bedst stået luftangrebene igennem. I denne kælder var der før ragnarokket en grønhandel. Jeg har endnu ikke glemt den lugt af frugt og jord, der slog mig i møde, hver gang jeg steg ned til dette dystre rum. Bag disken stod købmandens datter, en ranglet pige med askeblond hårkrans og store opspilede øjne — hun stod der som en Ceres omgivet af markens farverige afgrøde. De flyttede senere hen til en torvehal. Den var ikke langt fra stedet her, og jeg besluttede at kikke nærmere på den. Dens tag var sønderskudt og hele bygningen halveret, men den stod der da endnu. Der er altid noget sydlandsk ved en torvehal: folkelivet, de mange farver, den bedske os af kød,

løg og ost og så de handlendes gebærder. Men hvem stod dér midt imellem porrer og kartofler, som manet frem fra fortiden, uforgængelig som afgrøden, hun solgte, og næsten uforandret? Det var købmandens datter. »Der er mange, der har leget tagfat med os i mellemtiden,« sagde hun, og hendes Øjne så tvivlrådigt på mig, som var det et genfærd, der viste sig.

Jeg blev mere og mere rolig i mit sind, alt eftersom jeg opdagede traditionernes sejhed, som er tegn på menneskets

Plötzensee er i dag omgivet af grusgrave, kolonihaver og en pløret kanal.

ukuelighed. Et gys af beundring rystede mig for det jævne menneskes ukuelighed. Man burde bygge et tempel for den lille mands heroisme, hans evne til at lide og til ikke at fortvivle. Hvert tugthus i Tyskland har været sådan et sted — og det var med en følelse af andagt, at jeg nærmede mig mit »gamle fængsel« Plötzensee efter en lang sporgovnstur. Dens takkede røde silhuet lå uforandret, omgivet af grusgrave, kolonihaver og en pløret kanal. Jeg bankede på den store jernbeslåede port, den åbnedes automatisk indefra, og jeg stod atter i den lumre, mørke forhal, der var lukket med en sort gitterdør. Også dette besøg kunne godt have været en drøm — og i dag synes jeg, at det hele allerede er uvirkeligt.

Vår tid byder på muligheder for oplevelser, som tidligere epoker bare fantaserede om. Der var ingen af de gamle embedsmænd mere. »Russerne har bort-

Sønderby Bryggeri

MØNS MOSTERI

✱

Møn 2215

SØNDERBY PR. BORRE

Asnæs Karosserifabrik

BRD. OLSEN ^A/_S

**DEN LOLLANDSKE
LANDBOSTANDS SPAREKSASE**

NAKSKOV

WIBOLTTS FRØAVL & FRØHANDEL ¹/₂

NAKSKOV

ført de fleste, kun få er vendt tilbage,« forklarede direktøren. Det var netop det, vi altid havde ønsket, da vi sad i cellerne. Jeg stod i det karrige rum, hvor jeg har tilbragt næsten tre år af mit liv; jeg så det hele igen: tremmerne, kastanietræet udenfor, vaskekummen og feltsengene, de mange døre med de smalle gange foran og de stejle jerntrapper. Jeg husker den fornemmelse,

Akteselskabet

Nysted Trælasthandel

Nysted

Tlf. 1011—1331

jeg havde, første gang, jeg kom her: som om jeg blev ført ind til et uhyggeligt cirkus med første, anden og tredje plads. Vi gik over gården og standsede ved et lille duknakket skur. Foran skuret stod et højt poppeltræ. Dette træ plejede de dødsdømte altid at kaste et sidste blik op til, før de forsvandt i skuret. Vi kunne høre faldøksens slag — vel to tusinde gange i de få år. Inde i skuret lå kranse, og fra loftet dinglede fem kroge, som man her i landet har til at hænge svin op i. »Der døde generalerne,« hviskede fængslets leder. Udenfor gik en »kalfaktor« forbi. Han var klædt i fangernes blå montørdragt, en ung spinkel fyr, der hilste meget ærbødigt på os. »En ny slags forbryder,« for-

klarede direktøren, »en menneskerøver«. Han var betjent i østzonens folkepoliti og lokkede flygtninge og andre, russerne havde fået kik på, fra Vestberlin over grænsen. En gang var han selv uforsigtig og besøgte sin moder i Vest, der fik vi fat på ham.« Og menneskerøveren stod som en skræmt fugl på den vindblæste plads; hans oprejste hår mindede mig om de mænd, jeg for år tilbage havde set gå deres sidste gang forbi poppeltræet. Jeg lukkede øjnene og hørte løvets uafslidelige hvisken. De døde — men hvad døde de for? Menneskerøveren famlede forlegen ved sin mappe. Han var altså fra Østsektor.

Berlin er det eneste sted på jorden, hvor man uden pasvanskeligheder kan færdes over grænsen til et kommunistisk område. Der er nogle, der mener, at man bringer sig i alvorlig fare. Der er andre, der hævder, at man endda gerne må fotografere. Men at det er umuligt at få klar oplysning, er forlods betegnende. Man spadserer rundt uden dog at føle sig rigtig tryk. Man ser administra-

»MEKANO«

GUNNAR CHRISTENSEN
REGNEGADE 12

St. Heddinge

HOLME ANDELS MEJERI

Tlf. Møen 2014

BORRE

Svinninge og Omegns

Andelsbageri

Telf. Svinninge 6

Slagtermester K. Møllekær

Vestergade 5 — St. Heddinge.

Reserveret

Hørve

Niels Chr. Nielsen

Murermester

Klipinge — Tlf. 93

Verner Larsen

Hørve

Telf. 93

TH. MADSEN NIELSEN

LILLE HEDDINGE MØLLE

Brd. Madsen

Asnæs Maskinfabrik

Telf. Asnæs 3-213

tionspaladser, monumenter, flag og transparenter med de gammelkendte slogans; men ingen lægger mærke til dem.

Gadenavne er omdøbt for tredje gang

Gadenavnene er omdøbte — nu for tredje gang. »Hvor er Frankfurter Allé?« spurgte jeg en arbejder. Han studsede. »De kommer vestfra? Vi kalder den ganske vist aldrig andet indbyrdes, men pas på, når De spørger en VOPO (østbetjent)), den hedder nu Stalinallé.« Han lo — med denne undertone af foragt, som jeg kendte så godt fra Hitler-tiden. Intet har forandret sig. Det var en sand fryd af at høre manden tale. For ti år siden havde han bare brugt andre egennavne. »Der står føreren,« sagde han. »Jeg mener Stalin, en mægtig statue, pas på, at han ikke vælter ned på Dem.« Han spyttede og forsvandt skyndsomst. De samme gestus'er, og den samme evne til hurtigt at kunne forstille sig, om det da skulle blive nødvendigt.

Unter den Linden lå øde hen. For-

Murermester

Aage Jensen

Klipinge - Telf. 138

Svend Schmidt's Eftf.

KNUD ANDERSEN

Klipinge — Telf. 32

Magleby

Købmandshandel

Jørgen Jørgensen

Telf. Klipinge 23

Kunstig Ild

Mogens F. Petersen

aut. Elektroinstallatør
(alt elektrisk)

Klipinge Tlf. 180

gæves søgte jeg slottet, kejserens slot. Det er jævnet med jorden, først sprængt, og så fjernet sten på sten uanset kunstneriske værdier. En stor uudnyttet plads med papkulisser til slagord strakte sig i stedet for langs Spreefloden. Domkirken derimod, Berlins mest hæslige bygning i bombastisk klunkestil, krør sig sejrstolt på det øde område.

Kriminalråd Hermansen fra Flensborg død.

Forskellige københavnske blade har bragt længere nekrologer i anledning af kriminalråd Hans Hermansens død.

»Politiken« siger, at vel flere hundrede i dag kan takke Hermansen for, at de stadig er i live, eller at de ikke endte i en eller anden nazistisk ødelæggelseslejr. Bladet siger, at han formentlig havde en af de allerfarligste poster i sit forhold til den danske modstands-

Aktieselskabet

Stege Trælasthan

KUNDBY SMEDE- & MASKINVÆRKSTED

PAUL OLSEN

Kundby - Telf. 108

HOTEL STEVNS

„Den gamle Postholdergaard“

ST. HEDDINGE

TLF. 41—316—463

Køge Kulforretning ^{A/}

RØDLED ANDELSMEJERI

STEGE

TELF. 4487

STEVNS ANDELSFODERSTOFFORENING

Store Heddinge

bevægelse. Tysksindet, men med tilknytning til Danmark gennem bestefaderen, der var dansk og dansk soldat fra krigen i 1864, havde han ikke glemt sine forfædres land, da besættelsen kom. Da han tilmed var en afgjort modstander af Hitler-regimet og alt dets væsen, faldt det naturligt, at han som demokrat søgte at afbøde de værste skader, som det na-

zistiske diktatur forvoldte i besættelsens Danmark.

Bladet fortæller videre, at Hermansen allerede i besættelsens første år kom i forbindelse med den danske modstandsbevægelse. Som politimand havde han været knyttet til det tyske gesandtskab i København; men umiddelbart efter d. 9. april blev han forflyttet til Gestapo — først i Dagmarhus, senere til Shell-Huset. Ganske vist var hans politikarriere tilsyneladende endt allerede i 1933, da Hitler kom til magten. Han var dengang politikommissær i Flensborg og blev fyret på gråt papir. Ved Flensborgs politichefs mellemkomst blev han imidlertid ansat igen, men han fik påtegningen »politisk upålidelig«. I den almindelige forvirring under krigen må man

imidlertid have glemt denne påtegning. Hermansen fik i hvert fald stillingen i gesandtskabet og senere i Gestapo.

»Politiken« fortæller derefter, at Hermansen tilstillede modstandsbevægelsen utallige advarsler, udstedte falske løsladelsesordrer, og bladet mener, at han også fik folketingsmand I. P. Nielsen løsladt, da folketingsmanden den 9. april blev anholdt og ført til Flensborg.

»Information« er mere forbeholden i sin nekrolog. Bladet skriver: »Mange danske modstandsfolk vil mindes ham med afsky, og mange af dem vil aldrig glemme den forbløffelse, de følte, da de efter befrielsen hørte, at Hermansen ikke blot havde været en energisk gestapomand, men tillige en næsten Secres Service mand med direkte kontakt til det danske socialdemokratis ledelse og med forbindelser fra dem til det danske politi, ja til Frihedsrådet. Hvad han havde deltaget i inden for Shell-Husets mure, havde været nødvendigt for dobbeltrolvens gennemførelse.

Der er kun en 2—3 andre eksempler

Reserveret

G. K.
Kalundborg

Reserveret

Henry
Kalundborg

Gaa til Fagmanden
derfor

„**ROXY**“
Telf. 969
Kalundborg

KALUNDBORG
FÆLLESBAGERI

Chr. Valentin

LÆDERFABRIK og
LÆDERHANDEL
Kalundborg — Telf. 24

Reserveret

K. S.

Kalundborg.

**Karrebækstorp
Teglværk**

pr. Karrebæksminde

Reserveret
Kalundborg

½ **S. Schiøtts Eftl.**
Kalundborg

**GYDE THOMSEN og
BENGTTSSON**
Skræddermestre
Kalundborg

Slagelse Valsemølle ⅔
Slagelse

Sorø Amtstidende
Slagelse

Næstved Tidende
Vordingborg . Præstø . Stege
Sjællands store Trykkeri-Koncern

Aktieselskabet
Køge Trævarefabrik
KØGE

her i landet på et dobbeltspil så gennemført som Hermansens. Kun hans mest direkte kontakter ved præcist, hvornår det begyndte, og måske ingen, om

han oprindelig var en pålidelig tysker, der så, hvor det bar hen, eller om han hele tiden var en god socialdemokrat i nazis lejr.»

Hvor skal asken fra Auschwitz-lejren anbringes?

Vi venter på svar fra ministeren.

Fra Auschwitz-lejren har nogle fangekammerater hjembragt en urne med aske fra nazismens ofre. Samtlige deltagende lande i den internationale sammenkomst modtog hver især en urne, der skulle bringes til de respektives hjemland.

Repræsentanter for delegationen har i februar måned i år anmodet kirkeministeriet om tilladelse til at lade urnen nedsætte i Ryvangen, evt. i tilslutning til mindemuren.

I sin tid hjembragtes en urne med tilsvarende indhold fra Neuengamme. Den nedsattes ved Helligåndskirken, men anstændigvis kunne den danske delegation ikke under henvisning hertil afvise at modtage den tilbudte urne med aske fra Auschwitz, hvor ikke færre end godt 4 millioner af nazismens ofre måtte yde bidrag til askehøjen i lejren.

Mellem år og dag gæstes Mindelunden i Ryvangen også af mange udlændinge, der glæder sig over den fred og skønhed, der præger lunden. For mange af disse udlændinge vil det sikkert ikke være uden betydning, at lunden også indeholder støvet af en ukendt k-z-fange.

Den 22. marts i år havde en repræ-

sentant for delegationen en personlig konference med ministeren og nogle af embedsmændene angående urnens anbringelse. Man lovede at undersøge mulighederne for urnens anbringelse, men trods fornyet skriftlig henvendelse i august i år har man ikke i kirkeministeriet endnu kunnet bekvemme sig til at afgive noget svar på det rejste spørgsmål.

SØREN PETERSEN
(Tage Mailand-Petersen)

Støbegods og tekn. Forretning
Tasso-Støbegods

Frederiksgade 15
Skive Tlf. 38

BRDR. HØEGS
MASKINSNEDKERI

★
Skive

SKIVE
KULKOMPAGNI 1/2

★

1/2 Arb. Brødfabrik

★

SKIVE

JUNGS
BOGHADEL
STEPHAN AGGER

Skive.

Manufakturhandler
I. BUEMANN

★

SKIVE

VOGNMAND
OLUF MALMBERG

Brøndumsgade - SKIVE

SKIVE TØMMERHANDEL 1/2

TELF. 33—34

SKIVE

★

Postgiro 48.152

SKOW & CO. 1/2
Kolonial- og
Grovvarerforretning
VIBORG

Kosmorama

SKIVE

CARLO LAURSEN
Købmand

Brøndumsgade 25
Tlf. 445 - Skive.

AKTIESELSKABET
Varde Bank

Etableret 1872

Knud Jensen

Autoriseret G. M. Forhandler

Holsted St.

Tlf. 51 og 58

I august måned bestod vanskeligheden med at træffe en bestemmelse i, at den embedsmand i ministeriet, der har med sagen at gøre, var på sommerferie.

Vi må måske have lov til at regne med, at sommerferien nu er afsluttet, så der ret snart kan forventes et svar på en høflig forespørgsel.

ET MØDE I VENEZIA

Som nogle af jer måske ved — driver jeg rejsebureau — og foretager derfor hver sommer 7—8 ture til det sydlige udland.

Vi var kommet til Venezia — og i en af mine få fritimer tog jeg en gondol — og langsomt gled jeg ganske alene ned ad kanalerne, forbi de skønne palæer under broerne — og jeg syntes, livet var dejligt. —

Kanale Grande snor sig som et kæmpemæssigt S gennem byen, og jeg ønskede at skyde en genvej, for også at nå Piazza St. Marco på min een times sejltur. Jeg henvendte mig til gondolieren, og det viste sig, at han ud over italiensk kun kunne tale lidt tysk — og vi kom i samtale med hinanden på dette sprog, som jeg ellers helt undgår at tale.

Jeg spurgte ham, om han havde lært tysk i skolen — nej det havde han ikke, han havde været italiensk soldat i Tyskland — og været under tysk kommando — han var ikke nazist og ikke fascist, men først i foråret 1944 var der mulighed for at ryste tyskerne af sig, og hans afdeling på 600 mand — sammen med mange andre — sluttede sig til Badoglios frie tropper imod tyskerne.

Men de blev omringet og taget til fange af tyskerne og sendt i tysk k-z-lejr. — »I hvilken lejr sad De så« — spurgte jeg. »I Dachau«, var svaret — »men vi kom først dertil i marts måned.« — Jeg har selv siddet i Dachau i Blok 19 og erindrede tydeligt, at der netop kom et hold italienere, der fyldte hele den ene ende af blokken, og de kom dødt-rættede og sultne som ulve en sen eftermiddag. —

»Kom De så til at bo i Blok 19?« spurgte jeg. — »Ja, hvor ved De det fra?« — »Jo, for vi danske boede nemlig i den anden ende af samme blok. Jeg var mellem danskerne.« Så smed gondolieren sin åre — sprang ned i gondolen og stod over for mig, slog ud med armene på ægte italiensk manér. — Tårerne trillede ned ad hans kinder, og han pegede på mig med sin temmelig sorte

pegefinger og sagde: »Så var du mellem de danske, der gav os mad. — I delte med alle os — så længe I var i lejren — er det rigtigt?« — »Ja,« svarede jeg stiltødt, »jeg tror, vi danske fandt det ganske lige til at dele med jer!« — »Ja, men så er du jo min kammerat, er du ikke!« Nå ja, så rejste jeg mig op i gondolen midt ude på Canale Grande, jeg rakte ham hånden og sagde: »Ja du, vi er kammerater!« Og så gav han mig et håndtryk, som jeg kunne mærke flere dage efter. At han og to andre gondolierer, der havde været sammen med os i Dachau, inviterede mig og mine gæster på en vældig aften i en lille bistro ved Rialtobroen er et lille kapitel for sig.

En anden lille rejseoplevelse.

Vi kom i bus sydfra — ialt 26 og nåede Bad Brüchenau i Sydtykland. Vi skulle overnatte her — det var i 1949 og vi havde fået en rigtig god middag, og jeg bad om kaffe til os allesammen. Værtinden var sød og venlig, som tyske

værtinder nu engang er. Hun kendte godt Danmark fra sønnen — han havde været tysk soldat i Danmark og havde fortalt, hvor dejligt der var i Danmark — jo Danmark var skam et dejligt land o. s. v. — nå, men det var kaffen, jeg kom fra — på lang afstand kunne jeg mærke, at kaffens duft mindede en hel del om duften af den kaffe, vi fik i Danmark under besættelsen, og jeg sagde til værtinden: »Næ, frue, det går ikke — De har jo rigtig »Bohnenkaffee« — jeg må ha' en ordentlig kop kaffe.« »Ja natürlich — natürlich,« sagde værtinden og forsvandt — medens mine gæster og jeg sad glade og forventningsfulde, mens duften af dejlig kaffe trængte fra køkkenet ud til os.

Og lidt efter kom værtinden tilbage med en kop — rigtig — »Bohnenkaffee« — til mig — medens hun stadig mente, at de øvrige skulle have »løbesod«. — »Ja min kæreste frue, det kan da ikke gå — jeg kan da ikke sidde alene og drikke rigtig kaffe, medens mine gæster får »løbesod«. Og svaret var: »Ach es geht doch sehr gut, Sie sind ja doch der Führer.«

Mine gæster skreg af grin — rejste sig op og til stor forundring for de tilsteværende »indfødte« rakte de højre hånd i vejret og råbte »Heil«. Det er første og eneste gang, jeg er blevet »hædret« på denne måde. H. Kornbeck.

A. HUNDEVADT

HADERSLEV

HADERSLEV BANK

AKTIESELSKAB

Kosmorama

Haderslev.

En

kunstudstilling.

man ikke glemmer.

I dagene 1.—14. november havde Per Ulrich (Lillethorup), tidl. Dreiberger og Sachsenhausen-Neuengamme, en udstilling af tegninger og grafik hos Atheneum i Knabrostræde.

Den omfattende udstilling rummede 40 tegninger, 21 træsnit, 8 litografier og 12 raderinger.

Mange vil huske Per Ulrich som den flittige tegner, der i smug gik og udvalgte sig motiver, særlig i Neuengamme. En del af hans arbejder gik desværre tabt under transporterne, men at hans kunstneriske seerøje for at fremtid er præget af lejrlevets dybtgående sjælsrystelser, er hævet over enhver tvivl.

Hans udstilling bærer da også på en særegen måde inderlighedens præg. Man har med en kunstner at gøre, der lægger hele sin sjæl i sit arbejde.

På forhånd var jeg fristet til at mene, at Per Ulrich var specialist i muselmænd. Hans streg er her hjerteskerende i sin skånselsløse inderlighed. Hans satire er voldsom. Man oplever det, f. eks. når man står foran et bjerg af lig, der er henslængt i kasser, som er opstabled til brænding. Selv kalder han det: Paradisvejen er fundet. Står man foran hans træsnit: Celle, oplever man hele cellens egenart: Det mørke og dystre, hvor der dog samler sig en vedholdende længsel efter lyset fra gittervinduet. Der er her ikke tale om muselmanden, men et hverdagsmenneske, der endnu har sin fulde legemlige styrke. Går man videre i hans arbejder, fanges blikket bl. a. af: Falkestudier. Man siger til sig selv, at sådan kan alligevel kun den rigtig fødte

kunstner afsløre falkens væsen: Det krumme, kraftige rovdyrnæb, de kloge, årvågne øjne. Jo, Per Ulrich kan mere end afsløre k-z-lejrenes skændsel.

Politikens kunstanmelder, Walther Schwartz, siger i sin anmeldelse, at Per Ulrich giver gode løfter for sin fremtid som grafiker. Og videre: Hans tegninger bærer alle et socialt præg, som han understreger med myndighed.

I Kristeligt Dagblad siger bladets anmelder, maleren Erik Clemmensen: En karakterfuld profil, som man ikke glemmer.

J. F.

Sabotøren sendte indvielseshilsen.

Op af en ruinhob er i Esbjerg rejst et stort, nyt og yderst moderne hotel. Byen markerede begivenheden med flagning på torvet og i de tilstødende gader.

Det er det gamle Højskolehjem, der genopstår. Man har valgt at kalde det »Hotel Esbjerg« med undertitlen »Højskolehjem A/S«. Det har kostet halvanden million kroner at bygge sådan et

sted i dag. Det er mange penge, men det er også dejlige ting, man har fået til gengæld med 47 lækre værelser, stuer, kunne man næsten sige, med lyse og smukke restaurationslokaler og med mødesal til 600. Det hele rummes i fire etager i enkle og fornemme linier. En trediedel af byggesummen er Marshall-lån.

Da gasmanden kom.

Den mand, Esbjerg i virkeligheden kan takke for dette hotel i international stil, burde jo have været til stede ved indvielsen. Det er en mand, der hedder Børge Andersen, og han markerede dagen ved at sende en telegrafisk blomsterhilsen fra Australien, hvor han nu har sit arbejde.

Det var i marts 1945. Højskolehjemmet var inddraget til Gestapo-hovedkvarter. En funktionær fra gasværket fik foretræde for kommandanten og forklarede, at han kom for at syne bygningsgasledninger. Han rodede længe med dem, endog i flere dage, og fandt til sidst ud af, at gasmåleren var defekt.

Haderslev Klædefabrik

M. Schaumann.

AKTIESELSKABET HANSBORG

HADERSLEV

Svend Væver ^{A/S}

Haderslev.

R. F. HESSELBERG

HADERSLEV

^{A/S} J. D. Koopmanns Svineslagteri

Haderslev.

Ja, så måtte han sætte en ny op, sagde kommandanten. Han tog den gamle ned og hentede en ny. Den var tung. Han måtte have et par tyske soldater til at hjælpe sig, og først da fik han måleren sat op. Han sagde farvel — og gik under jorden, og en time efter eksploderede sprængstoffet, som måleren var fyldt med. Der omkom adskillige gestapofolk. Bygningen blev bogstavelig taget blæst væk, og det er altså af disse ruiner »Hotel Esbjerg« er opstået.

Hjemmeværnet i Ryvangen.

Nu, da vi atter nærmer os julens store højtid, og vi igen samles i Mindelunden juleaftensdag for at mindes de af vore kammerater, som ofrede livet, for at vi andre kunne leve videre, skal vi så igen være tvunget til at se hjemmeværnet i fuld uniform — og med armbind — og med maskinpistol eller karabin over skulderen og fakkel i hånden? Var det ikke langt mere på sin plads at lade de pårørende eller civile kammerater på denne specielle dag bære faklerne over de døde kammeraters sidste hvilested?

I de år, der hidtil er gået siden Mindelundens oprettelse, har der hvert eneste år været stor harme blandt mange af de besøgende over synet af våben ved gravene på juleaftenens mindehøjtidelighed. Der er dog ingen mennesker, som ville finde på at bære våben i en kirke (der lægger man som bekendt sine våben fra

sig i våbenhuset), og for os, som har en kammerat eller en slægtning at mindes, er Mindelunden et lige så helligt sted, så skån os derfor for synet af våben på dette sted. Dette skal ikke være at opfatte som en kritik af Hjemmeværnet, om hvis mission der vel nok er almindelig enighed blandt størstedelen af befolkningen, men de gamle frihedskæmpere, som sammen med deres faldne kammerater dengang førte den kamp, som dog i den sidste ende reddede Danmarks ansigt, er det dog en torn i øjet, at en nyopdukkes organisation udkommanderes til at paradere med våben i hånd, medens de faldnes kammerater og pårørende skubbes i baggrunden, og det er dog disse, der kommer for at holde en mindetime ved de faldnes grave. Der er for mig ingen tvivl om, at der er mange, som holder sig væk grundet Hjemmeværnets tilstedeværelse.

Vi, som har nogen at mindes på dette sted, kommer med de tanker i sindet, som vor afdøde konge, Christian den X så smukt tolkede:

Guds fred med vore døde i Danmarks
rosengård,

Guds fred med dem, der bløde af dybe
hjertesår.

— Men på dette sted bliver Guds fred ikke varetaget med våben i hånd. Jeg henstiller derfor til rette vedkommende, som står for den officielle tilrettelæggelse af højtideligheden, at det fremtidig bliver tilrettelagt på en mere fredelig måde. *Marcel Olsen.*

Vi kan tilføje, at arrangørerne er opmærksomme på forholdet, og i år vil Hjemmeværnet møde op uden bevæbning.

Man foretrækker det enkle.

Efter mange års forhandlinger er der nu udsigt til, at mindesmærket for Kaj Munk ved Hørbylunde bakker, hvor digterpræsten den 4. januar 1944 blev myrdet, snart vil kunne rejses. Den 13. november samledes bestyrelsen for Kaj Munks mindefond hos formanden, fhv. departementchef Andreas Møller for sammen med fru Lise Munk at drøfte et udkast af professor Kaare Klint.

Opgaven har imidlertid været overordentlig vanskelig. Der har været enighed om, at mindesmærket i Hørbylunde skulle være så enkelt som muligt, men hidtil har man ikke kunnet samles om de forslag, Kaare Klint har udarbejdet.

Hvilken løsning, man end når til, vil der være adskillige, der rejser kritik. Det vil ikke blot ske, fordi en kunstners arbejde selvsagt bedømmes forskelligt, men i dette tilfælde tillige fordi mange mener, der slet intet mindesmærke bør rejses.

De vejarbejdere, der fandt Kaj Munks lig, tømrede som bekendt et uanseligt kors sammen og rejste det på det sted, de fandt Kaj Munk. Dette kors har siden fået lov til at stå, og på grund af sin enkelhed har det betaget tusinder, der er kommet til det øde sted, hvor ugeringen fandt sted. Året rundt ligger der friske blomster ved det lille kors, som mange ønsker også i fremtiden skal blive stående som eneste mindesmærke. Blandt dem, der skarpt går imod rejsningen af et monument ved Hørbylunde, er biskop Eivind Berggrav, Norge. Han siger, at Danmark vil miste et af sine klenodier, hvis trækorset sløjfes, og der i stedet rejses et stenmonument. Et stortaleri i sten vil gøre kødhjerner til stenhjerner hos dem, der er villige til at lade sig gribe af det store i det usynlige, skriver han efter at have stået foran trækorset.

En sag vi alle må støtte.

Fra komiteen for indsamlingen til en folkegave til afhjælpning af tuberkulosen på Grønland har vi modtaget denne opfordring, som vi gerne lader gå videre:

For et par år siden gjorde vort land en storslået gestus ved at indsamle 10 millioner kroner til bekæmpelse af tuberkulosen i de krigshærgede lande i Europa.

Nu kaldes der på os i en sag, som burde ligge os endnu nærmere på hjerte,

Urmager og Guldsmed

HELLIGKILDE

Vester Voldgade 10

Tlf. By 4962

NORDISK FLAG

og FANE FABRIK

Frederiksberggade 26

Tlf. Central 9752

Boghandler

Mogens Staffelt

St. Kongensgade 29

København K.

**Svendborg
Boghvede- og
Havregryns-
mølle**

**Banken for Ringe
og Omegn ½**

idet det drejer sig om vore egne landsmænd på Grønland.

Vi kan ikke vedblivende se den frygtelige kendsgerning i øjnene, at hver tredje grønlander dør af tuberkulose!

Hernede på vore grønne øer er antallet af tuberkuloseramte så langt nede som 4,36 pr. 1000 indbyggere — *men i Grønland er det tilsvarende tal TYVE gange så stort.*

Det er en stor, en national opgave, der her kræver sin løsning. Staten har gennem stadigt stigende bevillinger vist sin gode vilje. I 1949 blev 85 pct. af den grønlandske befolkning TB-undersøgt, og alle tuberkulinnegative blev calmettevaccinerede. I 1951 blev 130 tuberkulosepatienter overført til sanatorier i Danmark. Men det er ikke nok! 70 pct. af sengepladserne på Grønlands sygehuse er stadig belagt med TB-patienter, og lægerne kæmper en fortvivlet kamp med den store tuberkulosedødelighed.

Derfor må De ikke tøve med at hjælpe. Luk op for Deres hjerte og Deres pengepung. Send et bidrag, stort eller lille, til Folkegaven til Kongeparrets Grønlandsfond, postgiro 9.

HIST OG HER

Så er det tid at tænke på julepakkerne til de syge og dårligt stillede.

I lighed med tidligere år foretager Kammeraternes Hjælpefond en pakkeforsendelse til omkring 100 kammerater, der enten er syge, har sygdom i hjemmet eller af andre grunde er trængende.

Der har undertiden været kammerater,

der har udtalt ønske om personligt at være med i dette arbejde. Disse kammerater kan i år vise deres interesse for sagen ved til fondens kontor, Admiral Gjeddes Gård, St. Kannikestræde 10, Kbh. K. at fremsende ting, der kan lægges i pakkerne. Når man spørger om, hvad der kan bruges, må svaret blive: alt hvad der kan glæde i et småtstillet hjem op imod jul.

Der er bl. a. en udbredt trang til gode bøger, og børnene er jo altid glade for julehefter og legetøj, og det er jo meget få børn, der ikke ligefrem elsker slikkerier.

Barak 14, stue 10, Frøslev.

I dagene 23.—24. aug. holdt 14/10 sit årsmøde, det 8. i rækken. Medens de tidligere 7 møder har været afholdt i byerne Langå, Viborg, Herning, Skanderborg, Odder og Gråsten, hvor — bortset fra Gråsten — et eller flere af medlemmerne har bopæl, var der i år valgt et »neutralt sted« til mødet, nemlig Vrads Sande.

Man samledes på Himmelbjerget for — som »Mælkemanden« i Frøslev udtrykte sig — at skue ud over det befriede Danmark.

M. J. MOURITSEN
TRIKOTAGEFABRIK
HORSENS

Paasch & Larsen,
Petersen
Aktieselskab

Horsens

AKTIESELSKABET
N. Raackmann-
Papirvarefabrik
HORSENS

HORSENS
LANDBOBANK A/S

Landbosparekassen
i Horsens

SPARE-
OG LAANEKASSEN
for
Horsens By og Omegn

Gummivarefabriken
JYLLAND A/S
Horsens

Købmændenes
Indkøbs-Central
A/S HOKI
Horsens

Arbejdernes
Fællesbageri A/S
Horsens

HORSENS
TRÆLASTHANDEL A/S

AKTIESELSKABET
HORSENS SØLVVAREFABRIK
BRDR. W. & S. SØRENSEN

Samtidig med »skuet« nød man eftermiddagskaffen.

Derefter begav man sig i fem biler til det naturskønne og ejendommelige Vråds Sande, hvor de to dage gik i kammeratligt samvær og med drøftelse af de problemer, man her overfor en kammerat kunne finde udløsning for.

Om aftenen efter middagen indledede dommer Thestrup (Medlem af Folketinget) en drøftelse af Danmarks udenrigspolitiske stilling.

Efter en mindre terrænportsøvelse i de underjordiske gange, hvor »Jesper« optrådte som spøgelse, indtog man de traditionelle pandekager og mindedes stuens pandekagegilder i Frøslev; selv om »kagerne« var gode, var der dog enighed om, at de ikke kom op på siden af »Frøslev-produktet«.

Turen var begunstiget af et pragtfuldt vejr, og om søndagen drog hver til sit, styrket i det kammeratlige sindelag, der nu har bestået sin prøve gennem de forløbne syv år.

Olesen, sjakbajs.

★

Buchenwald Box 8.

Klubben »Buchenwald«. Box 8 havde sin årlige sammenkomst i restaurant Grønningen den 7. november. Man samledes kl. 18.

★

Smuk arkitektgave.

4. maj-kollegiet i Odense har fået en meget smuk gave — 5000 kr. til kunstnerisk udsmykning af elevværelserne. Det er arkitekt Vagn O. Kyed, som af sit arkitekthonorar vil afstå dette beløb, hvoraf halvdelen skal bruges til indkøb af reproduktioner af ældre billeder, resten til arbejder af nulevende, fynske kunstnere.

★

4. maj-kollegierne som nødhoteller?

Repræsentanter fra de seks 4. maj-kollegier har været samlede i Esbjerg. Man drøftede bl. a. muligheden af i sommertiden at indrette nødhoteller på kollegierne.

Nu også Folke Bernadotte-værelse i Odense.

Kammeraternes Hjælpefond har vedtaget at skænke 5000 kr. til et værelse på 4. maj-kollegiet i Odense. Det skal bære Folke Bernadottes navn. K. H. har desuden skænket værelser på kollegierne i Århus, Esbjerg, Ålborg og i Horsens, samt i København.

Fra Søgaard til Stockholm.

Kommandanten på Søgaard, oberstløjtnant Fl. B. Larsen, tidligere Osna-brück, er fra den 1. december udnævnt til Danmarks militærattaché i Norge og Sverige med bopæl i Stockholm.

Flemming B., som han jo hyppigst kaldes, blev efter hjemkomsten fra Neuengamme kontorchef i forsvarsministeriet. Derfra flyttede han til Søgaard, hvor han blev kommandant — en ønskestilling for enhver militær befalingsmand. Som bekendt er han næstformand i Kammeraternes Hjælpefond.

Efterlysning.

Den norske modstandsmand, civilingenjører Johan Herman Wessel, søn af afdøde generaldirektør Hjalmar Wessel, Oslo, var ansat i Rjukandistriktet, da Norge blev okkuperet. For at kunne deltage videre i kampen gik han over fjeldet i Vestlandet, og det er konstateret, at han ikke er omkommet på denne tur — men hvor er han nu? spørger hans gamle mor.

Han er født den 22. 7. 1915. Danskere, der evt. måtte kunne give oplysninger om ingeniør Wessel, bedes skrive til fru Kirsten Baarsrud, Sarpsborg, Norge.

Fyn.

Førstelærer P. Mahler, Nr. Søby (tidligere Frøslev, Dachau og Neuengamme) har modtaget den ærefulde opfordring til at besørge en udgave for landsbyskolen af Heltoft og Maltesens stilesystem. Da Mahler selv er en fremragende tegner, kan han samtidig påtage sig at gennemillustrere den nye bog. At han og hans kone, der også arbejder i skolen, begge har travlt, fremgår bl. a. af, at bogens to første afdelinger skal være færdige til december.

INDHOLD:

	Side
K. H. inde i en opgangsperiode ..	131
Berlin dengang — og nu	132
Kriminalråd Hermansen død	138
Hvor skal asken fra Auschwitz anbringes?	139
Et møde i Venezia	140
En udstilling, man ikke glemmer ..	141
Hjemmeværnet i Ryvangen juleaften	142
Kaj Munks minde	142
Hist og her	143-144

Trykt i 6300 eksemplarer

Afleveret til postvæsenet den 14. novbr.

PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 12 kr. pr. år. (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement.)

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling, St. Kannikestræde 10, Kbh. K. (kontortid 9—12,30). Tlf. C. 9198.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Overlærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2., København Ø. Telefon: Øbro 8537 (træffes bedst 17—18).

Redaktionsudvalg: Seminarieførstander Paul Holt, kaptajn Aage Eifer, pastor Poul Riis.

Indlæg, artikler, meddelelser, breve fra læserne m. v., der ønskes optaget i bladet, må være redaktionen i hænde senest den 25. i denne måned.

FORRETNINGSFØRER

Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Telefon: Ordrup 5075.